

«El que més li costa al malalt és sentir-se dependent»

Pablo d'Ors, autor de «Sendino se muere» (Fragmenta Editorial)

Samuel Gutiérrez

El darrer llibre de Pablo d'Ors (Madrid, 1963) no és un llibre sobre la mort, sinó escrit a la seva ombra, gairebé podríem dir que en estreta col·laboració amb ella. Potser és això el que el converteix, paradoxalment, en un cant a la vida. Per primer cop en la seva carrera literària ja consolidada, Pablo d'Ors ens ofereix un relat en primera persona, en un to intimista i de gran fondària espiritual, en el qual narra la seva experiència d'acompanyament, com a capellà de l'Hospital Ramón y Cajal, a la doctora África Sendino, morta el 2008. *Sendino se muere* (Fragmenta Editorial) és la història d'una dona que, des d'una profunda fe cristiana, va afrontar la decadència física i la mort com una autèntica peregrinació.

El seu darrer llibre és molt diferent dels publicats fins ara. Per començar, no és una novel·la, com ens hi té acostumats, sinó que se'ns presenta sota un gènere difícil de definir...

Aquest és el meu setè llibre i el primer de no-ficció. Jo l'anomenaria assaig narratiu. Les meves obres anteriors neixen totes de l'impuls de la imaginació, perquè jo sóc fonamentalment un narrador, no un assagista. Aquesta, en canvi, és la primera que neix de la meva experiència pastoral i sacerdotal de manera més directa. També és el llibre més breu dels que he escrit fins ara i tot i que recorro per primer cop al relat de no-ficció, l'estil no és gaire diferent dels meus altres llibres. En aquest sentit, per a mi és molt important la claredat narrativa i la plasticitat. El lector ha de saber sempre, en tot moment, on és.

Per què el tema de la mort?

Penso que tot escriptor ha d'abordar tres temes, que són els tres temes fonamentals: el sexe, la bogeria i la mort. Són les experiències en les quals l'home té la sensació que es perd ell mateix en la passió, en la raó o en la resurrecció. Després d'haver abordat ja el tema del sexe i de la bogeria en dues de les meves novel·les anteriors, en aquesta abordo el tema de la mort. El llibre, de fet, neix d'un encàrrec. Jo vaig iniciar un procés d'acompanyament i assessorament literari a una malalta que era doctora i que va morir de càncer, África Sendino, que volia escriure un llibre sobre la seva pròpia experiència amb la malaltia des de la barrera del pacient, no del metge. La vida no li va donar temps i poc abans de morir em va demanar que publicés el seu testimoni. A partir de les seves notes, vaig escriure el llibre que ella no va poder escriure.

Es tracta, doncs, d'un llibre d'encàrrec?

Va començar com un llibre d'encàrrec, però a mesura que l'anava escrivint i sobretot després, en deixar-lo reposar almenys un parell d'anys, a poc a poc l'he anat sentint realment meu. No renuncio, però, a tornar a escriure sobre el tema de la malaltia i la mort. Treballo com a capellà hospitalari des de fa sis anys i el món de l'hospital és d'una intensitat emocional extraordinària,

amb moltíssimes històries per explicar.

S'ha sentit còmode amb aquest relat en primera persona?

Confesso que m'ha costat. L'impuls de la imaginació i de la ficció va associat per a mi a l'escriptura. Controlar això, per ser fidel al que África Sendino volia, ha estat un exercici de disciplina interior i d'autocontrol. Alhora penso que per a un escriptor és interessant sotmetre's, tot i que sigui ocasionalment, a unes regles.

Una de les regles, en aquest cas, era evitar la idealització?

Tota biografia ben mirada mereixeria un llibre. Cada persona és un misteri i cadascuna dibuixa una paràbola, més i menys neta o torta, que és interessant per contemplar i reflexionar. En el cas d'África Sendino, la paràbola de la seva vida i de la seva malaltia és molt notable, sobretot a l'hora d'afrontar la mort. Un escriptor no pot no ser sensible a això.

Això vol dir que no l'ha idealitzada?

No crec que hi hagi idealització. Qui ho llegeix descobrirà, no només per la seva brevetat, sinó pel seu to, que dins de la seva intensitat és força sobri. No m'hi he abonat a nivell emocional, sinó que més aviat està contingut. A més, tot i que pugui semblar sorprenent, no hi havia una afinitat electiva entre África Sendino i Pablo d'Ors. La nostra manera de viure, fins i tot de sentir el cristianisme, era diferent. Vaig haver de fer un exercici de com ella vivia la seva fe, que la vivia diferent de mi. El més bonic d'aquesta relació és que el sacerdot no actua com a teòleg que pren nota, censura i dóna forma a un testimoni cristià excel·lent, sinó que esdevé deixeble. Jo vaig entrar en una escola d'aprenentatge, de com es pot viure la decadència física sense perdre la dignitat personal.

Ha pogut, per primer cop en aquest relat, conjuminar sense tensions la seva faceta com a sacerdot i com a escriptor?

És cert que vaig començar la meva

«Des de fora de la fe, parlar de la malaltia com a tresor i com a benedicció és una cosa escandalosa, una contradicció»

vida literària amb una gran pressió entre totes dues vocacions. Al principi sentia que tenia dues vocacions, però ara això ja no ho sento així. Ara em sento amb una sola vocació que s'expressa de maneres diferents, sacerdotalment o literàriament. En els meus primers llibres hi havia una gran divergència entre el que escrivia i el que, com a sacerdot, predicava. Gairebé podríem dir que la religió era l'activitat diürna i la literatura la nocturna. A poc a poc he anat aconseguint més integració entre aquestes dues disciplines i penso que en el meu tercer o quart llibre ja no hi ha aquesta esquizofrènia. Potser aquest és el primer llibre, no en el qual s'aconsegueix l'equilibri, sinó el primer en el qual l'arquetip sacerdotal és més fort que l'arquetip de l'escriptor.

Un llibre breu, però de gran fondària espiritual.

El llibre, en realitat, és una col·lecció d'apoteugmes units per un fil narratiu. Els apoteugmes vénen de l'experiència d'África Sendino, i el fil que els uneix i estructura ve de Pablo d'Ors.

Començant per aquest pòrtic introductor tan revelador.

Si hagués de quedar-me amb alguna cosa del llibre em quedaria amb aquesta idea: «He dedicat la meua vida a ajudar els altres, però no he pogut marxar d'aquest món sense deixar-me ajudar per ells. Deixar-se ajudar suposa un nivell molt superior al del simple ajudar. Perquè si ajudar els altres és bo, és millor ser ocasió perquè els altres ens

ajudin. Sí, el més difícil d'aquest món és aprendre a ser necessitat.» Em sembla una lliçó extraordinària i que, a més, convé repetir una vegada i una altra perquè tendim a oblidar-la amb molta facilitat. Des de la meua experiència com a capellà d'hospital, puc corroborar que el que més costa al malalt, molt per sobre del dolor físic o moral de la malaltia, és sentir-se dependent. Aquesta és la principal lliçó d'humanitat que hem d'aprendre al llarg de la vida: no som autosuficients, sinó que som dependents els uns dels altres, perquè no som individus, sinó que som humanitat.

Paradoxalment aquest llibre sobre la mort, o podríem ben dir escrit a la seva ombra, esdevé un cant a la vida.

És cert que l'hospital és la casa del dolor, però no és menys cert que l'hospital també és la casa de l'amor. A l'hospital no només es veu com es pateix, sinó també com s'estima la gent que pateix. Per això aquest llibre, tot i que aborda el dolor, és un cant a l'amor. África Sendino va oferir un testimoni d'ingenuïtat lúcida. Ella sabia descobrir el bé i la bondat que hi havia al món. I un escriptor o un novel·lista no només ha de prendre acta del mal, sinó que ha d'afinar la mirada i les fibres del cor, per captar això que és més difícil de veure, però que no per això deixa d'existir, com és el bé. En darrera instància, África Sendino no viu la malaltia com a càstig, sinó com a camí. És a dir, com a font d'aprenentatge i fins i tot com a bona notícia.

En algun moment fins i tot arriba a parlar de benedicció...

Des de fora de la fe, parlar de la malaltia com a tresor i com a benedicció és una cosa escandalosa, una contradicció. Però no és una contradicció menor dir: «Benaurets els pobres.» I si no entens què significa benaurets els pobres, i no ho entén gairebé ningú, ni els que ho prediquem, difícilment entendrem que la malaltia és una benedicció estranya.

Aconsegueix Pablo d'Ors viure cada trobada amb el malalt com una trobada amb el misteri, amb Crist mateix?

En absolut. Com en la vida en general, el més freqüent és un fracàs. De cada deu trobades amb malalts n'hi ha una que, jo, segons els meus criteris, considero espiritualment aconseguida. En la majoria no s'acaba de contactar, d'empatitzar... El que més abunda en aquesta vida són els errors, però això no és una mala notícia. La nostra és una existència erràtica, anem cercant. Aquesta és la condició humana, i cal acceptar-la sense dramatismes.

És un drama de la nostra societat amagar la mort?

És un drama enorme, però el drama no és el fet de no parlar de la mort, sinó el que això provoca. Si la mort no es viu com s'ha de viure, es perd el valor de la vida. Des que treballo en contacte directe amb la mort la meua vida ha guanyat en qualitat, visc amb més intensitat i amb més plenitud. El drama rau en el fet que ignorant la mort ignorem la vida.